Bicentenar Chopin

George Călinescu vorbind despre Frédéric Chopin

Aniversarea, în prima zi de primăvară a bicentenarului, ne apare colorată cu sentimentul-Chopin. Amintirea dispariției sale timpurii s-a transformat, după mai bine de un secol și jumătate, în obișnuința de a reveni pe urma pașilor artistului, nu spre un simplu gest de afecțiune și recunoștință ci, mai degrabă, pentru o reînnoită înțelegere. Dar nu toți o spunem asemenea lui George Călinescu, care are, pentru Chopin, revelații de o acuitate a trăirii ce merită cunoscută. Căci, spune el, „...ceea ce surprinde pe cel obișnuit cu o imagine falsă, născută dintr-o rea înțelegere a operei marelui compozitor, este frumusețea sa virilă... Desene, picturi, fotografii ne dezvăluie un om care nu are, ca ceilalți, o figură zilnică și una genială, ci numai una, mereu expresivă, simbol al unei dureri blânde, întinsă pe toată fața... Chopin își declamă singur opera, înscrisă în portretul său fizic. Eugene Delacroix l-a găsit atât de profund specializat într-o emoție și fatală, și universală, încât l-a luat drept model pentru figura lui Dante.”

George Călinescu nu a dorit să explice altora cum trebuie ascultată muzica lui Chopin, demersul său analitic – publicat acum jumătate de veac, prin 196o, în revista **Contemporanul** – având un scop mai complex, parcă de auto călăuzire spre miezul capodoperei și al autorului ei. În acest sens, drumul pornește de la orizonturile interpretative: „Multă vreme și încă și acum, interpretarea muzicii lui Chopin, de către femei îndeosebi, suferă de prejudecata unui artist efeminat, tulburat de sentimente gâlgâitoare, de la hohotul de plâns până la melodia lugubră... Chopin are o idee fundamentală, tradusă într-o formă fundamentală de persuasiune, el este un orator și un propagandist, a cărui intenție e cu mult mai vastă decât spațiul unui salon. Probabil numai el a știut să se cânte pe sine, toți interpreții, de la el încoace, fac simple ipoteze muzicale, neavând misiunea lui patriotică și umană.”

Ca un autentic scriitor, George Călinescu își situează personajul ales într-un anume context existențial: „Putem imagina și restitui interpretarea exactă a operei lui Chopin. Stând înaintea claviaturii, într-un salon, marele polonez cânta, figurat vorbind, cu ferestrele deschise. Punea în compoziția sa, scrutând auditoriul imediat, tot geniul uman, demonstrându-l, sărind repede de la o calitate națională la alta, obsedând auditoriul cu revelațiile sale. Patosul său este exact ca un raționament și tot atât de durabil, iar isteria unor interpretări e un simplu fenomen de reducție.”

Poate că George Călinescu nu este singurul care să fi învecinat pe Chopin lui Mozart. Felul în care o face are însă ceva personal: „Geniul vibrant nu cade niciodată în retorică, patosul său e trăit integral. Cu toate că nu se cântă decât pe sine, ca exemplar excepțional al nației sale, distanța dintre muzica lui și aceea a unui Mozart nu este așa de radicală și se exagerează mult romantismul. Mozart analiza până la inefabil moduri academice. Chopin arpegiind pe instrumentul său, descoperind toate ingenuitățile cromatice și surprizele melodice și armonice, se codifică pe sine, evitând cu consecvență orice spasm dezordonat, rămânând în sensul larg al cuvântului foarte muzical și obiectiv. Pianul, instrumentul exact, l-a învățat să atingă nervii subtili și creierul... Compozițiile sale, oricât de scurte, sunt în fond severe, destinate a zgudui spiritul.”

Poet al stărilor romantice, imaginativ până la exces, George Călinescu ascultă muzică de Chopin și, în același timp, trăiește variate aventuri ale spiritului și sentimentelor. Astfel îl și recepționează

pe ilustrul romantic, sortit să-l emoționeze profund. De ce nu l-am privi pe Chopin ca un alter ego al poetului? Poate că această postură s-a multiplicat, repetabilă fiind, de multe ori și, pe drumul veșniciei, George Călinescu este, asemeni nouă, unul dintre cei prinși de vraja muzicii lui Chopin. Ceea ce ne spunea poetul, pare să adeverească o astfel de presupunere: „Chopin n-are sufletul feminin, erotica lui virilă este vădit înrudită cu aceea a unui Petrarca. Nefericit în dragoste, ca multe genii, paradoxal iubite de toate femeile, afară de aceea pe care o iubesc, Chopin, tăcut și pudic, își face declarațiile sublimate în public, cu aceeași frenezie a persuasiunii pe care o pune în toate, propagandist sublim pentru femeia neamului său. El înscrie sentimentele ideii și, când ideea i se pare a se fi spulberat, moare...”

Învăluit în mantia de stele a viselor, George Călinescu l-a căutat pe Chopin și a dorit să-i fie aproape, nu pentru exegeze estetice, ci pentru exaltări romantice, potrivite firii sale care privea cu plăcere spre trecut. Pentru el, Frederic Chopin este, din această perspectivă, o lumină pe bolta înstelată. „Nici dragostea de patrie, nici cea pentru femeie nu explică însă genialitatea unei opere – ne spune Călinescu. Însă geniul mărește la infinit aceste sentimente și le dă zgomotul și freamătul mării.”